

Herman Van Rompuy
Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja
Katsaus menneeseen ja tulevaan
Puhe konferenssissa "Dove va l'Europa" – "Unionin tila"
(Accademia dei Lincei)

On ilo puhua tässä Rooman konferenssissa Palazzo Corsinissa, taiteiden ja tieteiden tyyssijassa..., ja näin arvovaltaiselle yleisölle. Olen näiden viiden viime vuoden aikana käynyt Roomassa useasti ja osallistunut moniin mieleenpainuviin kokouksiin – Palazzo Chigissä, Quirinallessa.... – mutta tänään olen iloinen saadessani puhua tällä julkisella foorumilla.

Euroopan unioni elää nyt poliittisen uudistumisen kautta. Uusi viiden vuoden sykli on alkamassa: uusi Euroopan komissio aloitti tällä viikolla; Eurooppa-neuvosto saa 1. joulukuuta uudeksi puheenjohtajakseen seuraajani Donald Tuskin. Lisäksi haluan kiittää ministerineuvoston puheenjohtajavaltiota Italiaa.

Vuosi 2014 on myös muistojuhlien vuosi – ensimmäisen maailmansodan 100-vuotismuistopäivä; kahden päivän päästä Berliinin muurin kaatumisen 25-vuotispäivä... – joka oli merkittävä tapaus paitsi Saksalle myös koko Euroopalle. Nyt on siis sopiva hetki tehdä katsaus niin menneeseen kuin tulevaan.

Kunnioittaakseni tämän, Euroopan tilaa tarkastelevan istuntonme henkeä haluan esittää suhteellisen yleisiä huomioita. Tämä esitykseni jakautuu kolmeen osaan.

Ensiksi tarkastelen talouskriisiä ja tämänhetkistä taloudellista tilannetta.

Toiseksi kerron muutamista Eurooppa-neuvoston puheenjohtajana sekä ulkopoliittikan alan toimijana saamistani institutionaalisista ja käytännön kokemuksista.

Kolmanneksi ja viimeiseksi pohdin laajemmin sitä, miten ihmiset kokevat Euroopan ja miten unioni voisi omaksua entistä huolehtivamman ja suojelevamman roolin.

Talous- ja rahoituskriisi on välttämätön lähtökohta katsaukselle sekä menneeseen että tulevaan. Nyt päättyvä kausi vaikuttaa väistämättä seuraavaan viiden vuoden ajanjaksoon. Eurooppa on muuttunut. Muutoksen aika on ollut vaikea ja joskus tuskallinen. Jäsenmaiden välistä solidaarisuutta on koeteltu, mutta olemme selvinneet siitä.

Tärkein euroalueen kriisistä saatu opetus on, että olemme täysin ymmärtäneet keskinäisen riippuvuutemme. Se, mitä yhdessä jäsenmaassa tapahtuu, voi vaikuttaa koko unioniin. Kreikan kaltaisen 10 miljoonan asukkaan maan kohtalo vaikuttaa 350 miljoonan asukkaan valuutta-alueeseen ja jopa koko maailmantalouteen. Hallitukset ovat nyt ymmärtäneet tämän, vaikka siihen on mennyt jonkin verran aikaa. Myös kansalaiset ovat käsittäneet asian – tähän on mennyt luonnollisesti vielä kauemmin.. Olemme torjuneet euroalueen olemassaoloon kohdistuneen uhan; olemme voittaneet taistelun – myös pahanilmanlintuja ja keinottelijoita vastaan!

Toinen kriisin tärkeä opetus oli, että tästä keskinäisestä riippuvuudesta selvitäksemme tarvitsimme ja tarvitsemme yhä "enemmän Eurooppaa" (erityisesti euroalueella). Talous- ja rahaliittoa on vahvistettava.

Suuri osa viime vuosina tehdystä työstä kohdistui tähän, ja tänään meillä on selkeästi vahvemmat EMU:n rakenteet kuin viisi vuotta sitten. Budjetti- ja makrotaloudellista valvontaa on parannettu, pelastusrahastoja on perustettu, ja tästä viikosta alkaen Euroopan keskuspankki valvoo kaikkia euroalueen pankkeja. Tämä merkitsee alkua pankkiunionille – ehkä suurinta askelta Euroopan yhdyntymisessä euron käyttöönoton jälkeen.

Lisätyö on kuitenkin tarpeen erityisesti talouden koordinoinnin alalla. Meillä ei voi olla yhteisen rahan kanssa 19 erilaista talouspolitiikkaa. Tarvitaan vähimmäistason lähentymistä.

Tämä on yksi henkilökohtaisista pettymyksistäni. Olisin halunnut mennä talouden koordinoinnin alalla pidemmälle kuin toimikaudellani oli mahdollista. Esitin ehdotuksen, joka ei saanut riittävästi kannatusta. Mutta ratkaisu voidaan sivuuttaa, ei ongelmaa.

Siksi en olekaan hämmästynyt, että tämä asia otetaan uudestaan esille jo ensimmäisessä seuraajani johdolla joulukuussa pidettävässä Eurooppa-neuvoston kokouksessa. Tämä päätettiin kaksi viikkoa sitten pidetyssä viimeisessä eurohuippukokouksessa, jossa toimin puheenjohtajana.

Tämänhetkinen talouskeskustelu kohdistuu tietenkin muihin asioihin. Siinä pohditaan kasvua, uudistuksia ja oikean tasapainon löytämistä maiden sisällä ja niiden välillä. Taluskriisi on kestänyt kauemmin kuin odotimme, tai toivoimme, rahoitusvakauden palaututtua euroalueelle syksyllä 2012. Miksi?

Kasvu on heikkoa lähinnä siksi, että rakenteelliset kasvumahdollisuutemme ovat heikot, tällä hetkellä 0,5 prosentin luokkaa. Tämä johtuu korkeista työttömyysluvusta ja liian vähäisistä investoinneista. Kasvuhan on loppujen lopuksi työajan ja tuottavuuden lisääntymisen summa. Työpaikkojen ja investointien puute kohdistaa painetta näihin molempiin osatekijöihin. Kasvun "syklinen" elpyminen saavuttaa täten hyvin nopeasti rakenteesta johtuvat rajat.

Tämän lisäksi asiaan liittyi kielteisiä ulkoisia tekijöitä. Geopoliittinen epävarmuus vaikuttaa luottamukseen Euroopassa, ja BRICS-maiden suorituskyky – joka oli Kiinan tapauksessa ennakoitua heikompi ja Venäjän ja Brasilian tapauksessa heikko – vaikutti haitallisesti vientiimme ja näin ollen joidenkin jäsenmaiden vientivetoiseen kasvuun.

Meidän ei pitäisi etsiä heikon talouskasvumme syitä rahapolitiikasta, joka on mukautuvaa. Syitä ei pitäisi etsiä myöskään budjettipolitiikasta, koska budjettien nettovaikutus kasvuun on ollut tänä vuonna neutraali. Eurooppa on muutamana viime vuonna osoittanut talousarvioon liittyvää joustavuutta painottamalla alijäämien nimellisten lukujen sijasta enemmän rakenteellista alijäämää. Tästä ovat osoituksena vuonna 2013 maille myönnetyt lisämääräajat Maastrichtin sopimuksessa vahvistetun 3 prosentin enimmäismäärän alittamiseen.

Nyt on keskityttävä rakenneuudistuksiin. Ne ovat tarpeen kaikissa maissa (myös Saksassa). Maailma on jatkuvan muutoksen kourissa: kukaan ei voi turvautua eilisiin ponnisteluihin tai tämän päivän saavutuksiin.

Ensisijaisia tavoitteita on parantaa työmarkkinoiden toimintaa. On torjuttava kahtiajakoa, joka vallitsee työmarkkinoiden sisäpiiriläisten ja ulkopuolisten välillä. Ensiksi mainittuja ovat ne, joilla on vakituinen työpaikka, ja toiseen ryhmään kuuluvat ne, joilla on epävarma työpaikka tai ei työtä lainkaan – he ovat hyvin usein naisia, nuoria, siirtolaisia... Tämä kahtiajako on monissa maissa tärkein selitys työttömyyden jyrkälle kasvulle kriisin aikana.

Muut olennaiset rakenneuudistukset koskevat sisämarkkinoita (tämä asia on lähellä senaattori Montin sydäntä...), ja myös energiaunionia, digitaalisia markkinoita ja tietysti tutkimus- ja innovointialuetta.

Kaksi viikkoa sitten johdollani pidetyssä viimeisessä Eurooppa-neuvoston kokouksessa EU:n johtajat suhtautuivat myönteisesti uuden Euroopan komission aikomukseen ottaa seuraavien kolmen vuoden aikana käyttöön 300 miljardin euron lisäinvestoinnit. Jäsenmailla on suuri vastuu uudistuksista mutta myös investoinneista. Eikä pidä unohtaa, että investointien vauhdittaminen merkitsee taloudelliselta kannalta katsottuna sekä kysyntä- että tarjontapuolella toteutettavaa toimintaa.

Nykyinen taloustilanne on monimutkainen, koska meillä on liian alhaisen kasvun lisäksi myös poikkeuksellinen alhainen inflaatio, joka on euromaissa vielä alhaisempi kuin muissa jäsenmaissa. Tämä vaikuttaa haitallisesti sekä julkiseen että yksityiseen velkaantumiseen (joka on liian korkea) ja tätä kautta myös investointeihin.

Tästä syystä, ja kuten totesin muutama päivä sitten Euroopan parlamentissa, meidän on otettava käyttöön keinoja, ilman tabuja, ilman pelkoa, ilman pakkomieltä, ilman ideologiaa, yhdistellen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita ja kunnioittaen talous- ja rahaliiton perusperiaatteita. Koko sosioekonominen järjestelmämme rakentuu kasvulle ja työllisyydelle. Kaikki ovat tästä erittäin tietoisia.

Haluan vielä lisätä yhden strategisen huomautuksen. Ellemme lähivuosina pysty tarjoamaan ihmisille konkreettisia tuloksia kasvun ja työpaikkojen muodossa, ellemme voi osoittaa, että kaikki nämä uhraukset ja ponnistelut kantavat hedelmää, Eurooppa-aatteeseen tulee kohdistumaan erittäin suuria paineita.

Viime toukokuun EU-kielteinen äänestystulos ei estä EU:n toimielinten toimintaa. Mutta ilman näkymiä ja toivoa paremmasta elämästä seuraavat EU-vaalit ja tulevat kansalliset vaalit voivat olla katastrofaaliset. EU:lla on siis paljon pelissä. Meidän on oltava hyvin tietoisia tästä. Seuraava viiden vuoden jakso on yhtä kriittinen kuin viimeiset viisi vuotta.

Totesin, että yleisössä on monia arvostettuja lakimiehiä, juristeja ja professoreita – kuten Giuliano Amato (*il Dottor Sottile*) ja Joseph Weiler, joiden kanssa olen aiemmin keskustellut – joten ajattelin, että voisi olla mielenkiintoista jakaa kanssanne muutamia institutionaalisia pohdintoja toimikaudellani saamistani kokemuksista ja siitä, millaiseksi muovasin puheenjohtajan roolin.

Tehtävä oli minulle aivan yhtä uusi kuin kaikille muillekin. Minut valittiin tähän tehtävään 19. marraskuuta 2009. En unohda sitä koskaan. Olin valmistellut lehdistölle lausunnon, jossa esitin ajatuksen, joka on vieläkin toistamisen arvoinen. On melko harvinaista lukea vanhaa lausuntoaan joutumatta hämilleen. Totesin tuolloin näin: *"Pyrin siihen, että jokainen maa voittaisi neuvotteluissa. (...) Neuvoston puheenjohtajana aion kuunnella tarkasti kaikkia ja varmistaa, että päätöksemme ovat kaikkien kannalta tuloksellisia."* Sanoin myös seuraavaa: *"Puheenjohtajan tulevasta profiilista on käyty paljon keskustelua, mutta profiileja voi olla vain yksi: puheenjohtajan tehtävä on ylläpitää vuoropuhelua, yhtenäisyyttä ja toimintaa."*

Yleisössä olevat oikeusalan asiantuntijat tietävät, että Eurooppa-neuvoston ja sen puheenjohtajan rooli ja tehtävät määritellään EU:n perussopimuksessa vain muutamalla rivillä. Eurooppa-neuvostolla ei ole lainsäädäntövaltaa eikä se osallistu toimeenpanopäätöksiin. Se on ensisijaisesti poliittinen elin, jonka tehtävänä on vahvistaa yleinen suunta. Tai perussopimuksen kielellä *"antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet"* ja *"määrittellä sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet"*.

Eurooppa-neuvoston tavoitteena on pysytellä poissa päivittäisestä toiminnasta – muut EU:n toimielimet hoitavat sen paljon paremmin hyvin testatun yhteisömenetelmän puitteissa – mutta ryhtyä toimiin erityistilanteissa, joita ovat esimerkiksi perussopimuksen muuttaminen, talousarvion vahvistaminen ja myös kriiseihin puuttuminen...

Perussopimuksen (ja sen aukkojen) mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan toimikausi on myös suhteellisen lyhyt (kaksi ja puoli vuotta, uusittavissa kerran), hänellä ei ole budjettivastuuta, omaa hallintoa eikä nimitysoikeutta, ja hänellä on hyvin pieni henkilökunta.

Tämä on melkoinen paradoksi: Eurooppa-neuvostoa pidetään yleisesti unionin korkeimpana poliittisena auktoriteettina, mutta sen puheenjohtajan työnkuva ja muodolliset pätevyysvaatimukset ovat melko epämääräiset, jopa niukat. Paljon riippuu sen vuoksi puheenjohtajan omasta toiminnasta. Voin esittää asian myös toisin: kaikki se, mitä ei ollut muodollisesti määrätty, oli luotava epämuodollisesti.

Se alkaa yksinkertaisella asialla: luottamusta rakentamalla. Luottamuksen rakentaminen on oman käsitykseni mukaan kenties tärkein Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtävä. Luottamuksen rakentaminen johtajien, toimielinten ja maiden kesken: se on poliittisen päätöksenteon perusta. Erityisesti kun päätökset ovat vaikeita ja kun ne on tehtävä yksimielisesti, kuten Eurooppa-neuvostossa yleensä.

Miten luottamusta rakennetaan? Tapaamalla ja kuuntelemalla ihmisiä ja ottamalla heidän mielipiteensä huomioon. Olen esimerkiksi halunnut toimikaudellani vieraila kaikkien Eurooppa-neuvoston jäsenten luona heidän omassa pääkaupungissaan periaatteessa kerran vuodessa. Presidenttien ja pääministerien kanssa keskusteleminen heidän omassa työympäristössään – Helsingistä Nicosiaan ja Dublinista Sofiaan – antaa paljon paremman kuvan heidän todellisista kiinnostuksen kohteistaan. Ja muiden pääkaupunkien hallintorakennuksiin tekemiäni säännöllisten vierailujen aikana en ole voinut välttää huomaamasta, että useimmat niistä näyttävät, elleivät loisteliailta tai ylellisiltä, ainakin mukavammilta kuin Brysselissä olevat neuvostoajasta muistuttavat toimistomme.

Kaikki tällaiset luottamusta rakentavat toimet ovat tuottaneet tulosta tarpeen tullen, kriisin aikoina. Valitettavasti jouduimme kohtaamaan tällaisia kriisejä. Niistä merkittävimpiä olivat eurokriisi ja Ukrainan tilanne. Seuraavaksi muutama sana Eurooppa-neuvoston roolista niistä molemmissa.

On totta, että Euroopan kansalliset johtajat olivat hyvin näkyvästi henkilökohtaisesti mukana rahoitus- ja talouskriisin ratkaisemisessa – erityisesti vuosina 2010–2012. Tähän oli kaksi selvää syytä.

Ensinnäkin kyse oli suurista rahasummista. Valtioiden velkakriisi, kuten sitä edeltävä pankkikriisikin, edellytti veronmaksajien rahojen käyttöä. EU:n yleinen talousarvio on suhteellisen pieni (noin yksi prosentti BKT:stä), joten unionin toimielimet eivät pystyneet toimimaan yksin. Jäsenmaiden oli puututtava asiaan. Ja rahasummat olivat sellaisia, että useimmissa maissa niitä koskeva päätös voitiin tehdä vain korkeimmalla poliittisella tasolla... kaikissa jäsenmaidemme Palazzo Chigessä ja Quirinaleissa... Kansallisen rahan tarve ja näin ollen kansallisten johtajien ja parlamenttien osallistuminen ei yksinkertaisesti ollut vältettävissä.

Toinen syy oli se, että kriisiaikoina toimielinten rajat, jotka perustuvat niille uskottuun toimivaltaan, saavutetaan hyvin nopeasti. Unioni voi toimia vain aloilla, joilla hallitukset ovat yhdessä antaneet sille valtuudet toimia. Mutta kun kyse on kartoittamattomista aloista ja uusien sääntöjen vahvistamisesta, Eurooppa-neuvostolla on hyvät edellytykset hoitaa osansa.

Ja vaikka meidän oli pakko kulkea tätä "hallitustenvälistä" polkua, kaikki tekemämme työ on vahvistanut keskeisiä toimielimiämme. Komissiolle on annettu kenties ennennäkemätöntä valtaa valvoa talousarvioita ja talouspolitiikkoja (näemme tämän näinä viikkoina...). Parlamentti on entistä vaikutusvaltaisempi. Aiemmin tällä viikolla Euroopan keskuspankki alkoi valvoa kaikkia euroalueen pankkeja. Tällaiset toimivallan siirrot edellyttävät luonnollisesti kaikkien asiaan liittyvien maiden ennakkosuostumuksen.

Tästä voinkin siirtyä tarkastelemaan Eurooppa-neuvoston roolia ulkoasioissa. Kun talouskriisi hallitsi toimikauteni ensimmäisiä kahta, kolmea vuotta, viimeisenä vuonna poliittinen huomiomme kiinnittyi enemmän meitä ympäröivään maailmaan, ja luonnollisesti erityisesti Ukrainaan.

Ukrainan kriisi oli ja on vakavin Euroopan turvallisuusjärjestykseen kohdistuva uhka sitten kylmän sodan päättymisen. Hyökkäys Krimille viime maaliskuussa merkitsi käännekohtaa. Tietysti Ukrainassa tapahtui mullistuksia sitä ennenkin ja tapahtuu edelleenkin – mutta se oli vedenjakaja. Valtion rajoihin kajottaessa kajotaan rauhaan.

Maaliskuun alussa kutsuin koolle Ukrainaa käsittelevän hätäkokouksen. (Se oli vasta toinen tällainen ulkoasioita käsittelevä huippukokous; ensimmäinen Libyaä käsitellyt vastaava kokous järjestettiin kolme vuotta aiemmin, ja se oli myös hyvin tärkeä.)

Eurooppa-neuvosto määritteli Krimille tehdyn hyökkäyksen jälkeen pidetyssä Ukraina-kokouksessa toimet, joita unioni toteuttaa Ukrainaa kohtaan: poliittinen tuki assosiaatiosopimuksen avulla, ja tuki uudistuksille. Venäjää kohtaan: kolmivaiheiset pakotteet, joilla pyritään muuttamaan sen käyttäytymistä. Olemme siitä alkaen noudattaneet uskollisesti tätä kaksitahoista lähestymistapaa.

Eurooppa-neuvosto ei oikeastaan puutu kovinkaan usein ulkoasioihin. Useimmat presidentit ja pääministerit jättävät ne useimmiten ulkoministerien huoleksi (samoin kuin he jättävät rahoitusasiat normaaliaikoina mieluummin valtiovarainministerien huoleksi). Mutta silloin kun tilanne muuttuu todella poliittiseksi ja siitä tulee asia, joka liittyy koko maanosamme vakauteen, energiariippuvuuteen ja Venäjän rankaisemiseen ja joka näin ollen saattaa vaikuttaa puolestaan omiin talouksiimme, silloin kaikki kansalliset johtajat haluavat osallistua päätöksentekoon henkilökohtaisesti, kuten he ovat koko ajan tehneetkin. Ei ole epäilystäkään siitä, että EU:n johtajat osallistuvat myös seuraajani Donald Tuskin johdolla Ukrainan tilanteen ratkaisemiseen niin kauan kuin on tarpeen. Ensi talveksi äskettäin aikaansaatu energiasopimus oli myönteinen askel. Se, että Venäjä tunnusti Donbassin niin kutsutut vaalit, oli hyvin kielteinen askel.

Kokemukseni mukaan on selvää, että Eurooppa-neuvosto pystyy toimimaan painetilanteissa. Kun on pakko, 28 maan 28 johtajaa on mahdollista saada yhteen linjaan. Se ei ole helppoa, mutta se on mahdollista. Kysymykseni on, miten tämä Euroopan toimintakyky voidaan säilyttää silloin, kun näköpiirissä ei ole välitöntä kriisiä eikä ulkoista painetta. Se tulee olemaan paljon vaikeampaa.

Joka tapauksessa se riippuu Euroopan komissiosta ja sen aloitekyvystä, ja lisäksi – ollaanpa tästä mitä mieltä tahansa – se riippuu Ranskan ja Saksan kyvystä löytää, yhdessä muiden maiden kanssa, yhteisiä ratkaisuja. Ranska ja Saksa ovat tietysti vain kaksi maata yhteensä 28:sta jäsenmaan joukossa, mutta ne edustavat kahta poliittista ja taloudellista ajattelutapaa unionissa, ja elleivät ne ole yhtä mieltä yhteisestä suunnasta, asiat muuttuvat hyvin vaikeiksi.

Niiden yhteisymmärrys ei ole riittävä edellytys mutta usein se on tarpeen. Tämä on ainakin oma kokemukseni. Ja annan ilomielin seuraajani todistaa, että olen väärässä.

Saksasta ja Ranskasta puheen ollen..., Italiaa ja muita maita unohtamatta, haluan mainita myös Yhdistyneen kuningaskunnan – myös Peter Mandelsonin ollessa täällä läsnä. Se on yksi keskeisiä haasteitamme seuraavien viiden vuoden aikana. Meidän on tehtävä kaikkemme, jotta unioni pysyisi yhdessä. "Better together!"

Käsitykseni on, että muut jäsenmaat ovat valmiit kuuntelemaan, keskustelemaan ja tarvittaessa neuvottelemaan, kunhan unionin perusarvoja ja -periaatteita kunnioitetaan.

Seuraavaksi aion tässä puheeni kolmannessa ja viimeisessä osassa esittää muutamia loppuhuomautuksia.

Viime vuosien ja odotettua heikomman taloustilanteen perusteella on selvää, että "Euroopan" suosio ei ole kriisin aikana kasvanut – pikemminkin päinvastoin. Sen vuoksi seuraavat viisi vuotta ovat niin tärkeitä.

Käynnissä on kuitenkin myös yleinen poliittinen kriisi kaikilla tasoilla. Vallalla on rahoituskriisin jälkeen jopa yleinen mielipahan tunne, joka liittyy talouksiemme toimintatapaan, vaurauden jakautumiseen, verotaakkaan, epätasa-arvon lisääntymiseen... puhumattakaan pelosta, joka liittyy esimerkiksi globalisaatioon, muuttoliikkeeseen ja fanaatikkojen harjoittamaan väkivaltaan.

On kuitenkin huomattava, että populistipuolueita syntyi useissa maissa jo vuosia ennen finanssikriisin ja eurokriisin puhkeamista. Meidän on taisteltava päivittäin muuttaaksemme pelon toivoksi.

Tähän ongelmaan liittyy varmasti myös erityinen eurooppalainen ulottuvuus. Mutta näkemykseni mukaan kyse ei ole vain toimielimistä ja vaaleista. Pohjimmiltaan kannattaa tarkastella, miten ihmiset hahmottavat unionin ja suhtautuvat siihen. Miten he kokevat sen. Lopuksi haluaisin pohtia tätä asiaa.

Lähtökohtana on surullinen havainto. Näyttää siltä, että ihmiset tuntevat tällä hetkellä Euroopan tehneen heistä voimattomampia ja vieneen heiltä sananvaltaa – vaikka unionimme on rakennettu juuri sitä varten, että he olisivat vahvempia ja saisivat jälleen otteen omasta historiastaan.

Kuten totesin viime toukokuussa Aachenissa pitämässäni puheessa saadessani Charlemagne-palkinnon, tämä kansalaisten tuntema pettymys on ehkä paremmin ymmärrettävissä sillä perusteella, että ihmiset kokevat unionimme ennen kaikkea tilana eivätkä juuri koskaan paikkana. Tila ja paikka tarkoittavat pitkälti kahta eri asiaa. Paikka tarjoaa suojaa, vakautta ja yhteenkuuluvuutta. Se on koti, oma paikka, jossa ihmiset tuntevat olevansa kotonaan. Sen sijaan tila avautuu liikkeelle ja mahdollisuuksille. Siinä on kyse on suunnasta, nopeudesta ja ajasta. Ihmisinä me tarvitsemme molempia: tilaa, jossa voi liikkua, ja omaa pesää. Niin yksinkertaisia me olemme.

Euroopassa painopisteenämme on aina ollut tila. Mietitäänpä tätä tarkemmin. Alusta alkaen Eurooppa on tyypillisimmillään pyrkinyt poistamaan rajoja tavaroilta, työntekijöiltä ja investoinneilta, jotta ihmiset ja yritykset voivat liikkua, tehdä aloitteita ja tarttua tilaisuuksiin. Nykyäänkin – esimerkiksi sellaisilla erilaisilla aloilla kuin energia, tietoliikenne ja digitaalitalous – on edelleen kyse rajojen kaatamisesta ja suuren yhteisen alueen luomisesta.

Mutta emme ole koskaan todella ajatelleet Eurooppaa kotina, suojana, ja nyt näemme, mihin se on johtanut. Se toimi hyvin vuosikymmeniä. Avoimet rajat toivat valtavia mahdollisuuksia työn, kaupan ja ulkomailta opiskelun suhteen. Avautumisen vaikutuksia useimmiten pehmensivät talouskasvu ja samaan aikaan tapahtunut hyvinvointivaltioiden perustaminen.

Ratkaiseva työnjako kaikkina näinä vuosina oli, että Eurooppa suoritti avaamisen ja kansalliset hallitukset hoitivat suojaamisen. Kukaan ei muuta odottanutkaan. Asiat ovat kuitenkin muuttuneet. Globalisaatio on kohdistanut paineita hyvinvointivaltioon. Kriisi on pakottanut Euroopan unionin toimielimet omaksuma uuden roolin.

Tuloksena on ollut dramaattinen ja nopea muutos: kun vuosikymmenien ajan Eurooppa oli avannut, vapauttanut, mahdollistanut, itsenäistänyt ja voimaannuttanut... nyt sen äkkiä katsotaan sekaantuvan, tuomitsevan, määräävän, sanelevan, korjaavan ja jopa rankaisevan... Eurooppa, joka on aikaisemmin ollut suurten mahdollisuuksien avaaja, mielletään nyt usein ikäväksi tunkeilijaksi. Vapauden ja tilan ystävä koetaan uhkaksi suojalle ja omalle paikalle.

Meidän on löydettävä oikea tasapaino. On olennaista, että unioni antaa myös suojaa. On ehdottoman tärkeää, että unionin ei katsota hyödyttävän vain yrityksiä vaan myös työntekijöitä; ei vain muuttajia, vaan myös paikallaan pysyjiä; ei vain niitä, joilla on loppututkintoja ja kielitaitoa, vaan kaikkia kansalaisia; eikä ihmisiä vain kuluttajina, jotka haluavat halpoja tuotteita ja laajan valikoiman, vaan myös työntekijöinä, jotka saattavat kokea muut kilpailijoiksi työpaikoista.

Miten voidaan saavuttaa oikea tasapaino? Suojan osalta ihmiset odottavat kahta seikkaa Euroopan unionilta.

Ensinnäkin niiden ongelmien osalta, joita yksittäiset maat eivät selvästikään pysty itse ratkaisemaan pienuutensa takia, he odottavat, että unioni tulee mukaan. Maailmanlaajuisissa ja rajatylittävissä kysymyksissä ihmiset todella haluavat, että EU puolustaa heidän etujaan ja pitää uhkat loitolla. Toiseksi jos kansalliset viranomaiset pystyvät tarjoamaan suojaa parhaiten, he odottavat, että unioni ei vaikeuta sitä. On todellakin tapauksia, joissa juuri laajuutensa vuoksi unionin täytyy edetä varovasti. Ei häiritä vaan kunnioittaa tuttuja suojan ja yhteenkuuluvuuden paikkoja – kansallisista hyvinvointivalinnoista alueellisiin perinteisiin ja identiteetteihin sekä aina paikallisiin juustolajeihin asti.

Tästä näkökulmasta katsoen kansalaisten viesti unionille on selvä: *"Unionin on oltava ulkopuolelta vahvempi ja sisäpuolelta välittävämpi."* Käsittekseni mukaan tämä on yksi tärkeimpiä edessämme olevia haasteita ihmisten unioniamme kohtaan tuntemaan luottamuksen palauttamiseksi. Luotan täysin siihen, että uusi johtoryhmä ottaa päättäväisesti hoitaakseen tämän tärkeän vastuutehtävän. Kiitos. Grazie.
